

В МРЕЖАТА – МОГЪЩИ И БЕЗПОМОЩНИ

София
2011

СКЪПИ МОМИЧЕТА И МОМЧЕТА,

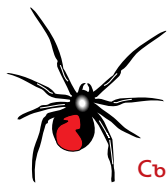
В книжката, която държите в ръцете си, ви представяме резултатите от нашето проучване за новите начини на общуване и обмен на информация и явленията „трафик на деца“. В изследването се стараем да разкрием какво влияние биха могли да имат съвременните информационни технологии върху начина на живот на младите хора, как те могат да бъдат ползвани за злоупотреба и по-конкретно – за въвлечане на деца и младежи в трафик на хора. Ще се опитаме да опишем кои деца са застрашени, за да можете сами да оцените възможна рискова ситуация или злоупотреба. За нас зачитането на вашето мнение е изключително ценно, защото вие не сте пасивни участници в решения, които се вземат от родителите ви, учителите, приятели, връстници и др. Вие имате своя отговорност и свое лично мнение. Вашите собствени решения са изключително важни, защото могат или да ви защитят или да увеличат вероятността да бъдете поставени в опасни ситуации.

Чрез събраното знание от изследването искаме да дадем тласък на вашето въображение и поглед върху проблема, да провокираме вашата инициативност и желание, да създадем стратегия, с която да се разгласи информацията и да бъдат предпазени децата от злоупотреби.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

В следващите страници ще опишем гледните точки на професионалистите и на децата по въпросите:

▶	Застрашен ли си?.....	4
▶	Какво е „трафик на деца“?.....	7
▶	Какво означава децата да са в риск?.....	8
▶	Кои са особеностите на виртуалния свят, които могат да поставят децата в опасност от трафик?.....	8
▶	10 препоръки за безопасно създаване на профил и общуване в Интернет.....	12
▶	Какви могат да бъдат факторите, които водят до рискови ситуации?.....	13
▶	10 отличителни черти на потенциалния виртуален злосторник.....	19
▶	Какво е престъпление и злоупотреба с деца в Интернет и как може да се случи?.....	20
▶	По какъв начин могат да бъдат манипулирани и контролирани децата?.....	22



Застрашен ли си?

Със следващите въпроси можеш да научиш нещо любопитно за себе си и да провериш дали си склонен/на към действия, които да те поставят в риск от злоупотреба.

1 Ако имаш 50 лева би си купил/а:

- а) Нова блуза и маркови обувки
- б) CD на любима певица
- в) Куче
- г) GSM
- д) Ролери
- е) Самоучител по английски

2 GSM ти служи главно за:

- а) Да звъниш на родителите ти
- б) Да си лафиш с приятели
- в) Да звъниш тайно на гаджето
- г) Да те търсят родителите ти
- д) Да флиртуваш с SMS
- е) Да звъниш на детската телефонна линия 116 111

3 Когато ти е скучно, предпочиташ да:

- а) Да се обадиш по телефона на някого
- б) Да се разходиш сам/а
- в) Да отидеш в кафето и да видиш кой е там
- г) Да си включиш Скайп и Фейсбук
- д) Да слушаш музика
- е) Да гледаш TV

4 Вчера си се разделил/а с приятеля/приятелката си и в главата ти се върти някоя от следните мисли:

- а) Ще изляза с новия/новата симпатяга от кафето
- б) Не съжалявам, беше скръндза и не ми правеше подаръци
- в) Прекалено много ме ревнуваше
- г) Той ще съжалява, че ме е забудил
- д) Ще се скрия някъде и ще плача
- е) Ще си сменя статуса във Фейсбук веднага!

5 Обявен е конкурс за набирание на персонал за кораб за презокеански пътувания. За кое от следните предложения ще кандидатстваш:

- а) Сервитьор/ка
- б) Танцьорка
- в) Камериерка
- г) Музикант
- д) Готвач
- е) Не би кандидатствал/а



6 Влизаш в Интернет предимно за да:

- а) Разглеждаш снимки
- б) Да четеш новини и интересна информация
- в) Да влизаш във Фейсбук и Скайп
- г) Да си сваляш музика и филми
- д) Да качваш свои снимки
- е) Да се запознаеш с нови хора

7 Най-често влизаш в Интернет, когато:

- а) Си радостен и искаш да го споделиш с другите
- б) Си любопитен какво става в Скайпа или Фейсбук
- в) Имаш въпрос, а там като го зададеш, си сигурен, че ще ти отговорят поне няколко човека
- г) Ти е скучно и самотно, все някой ще е на линия и ще те разсее
- д) Търсиш информация, там винаги ще намериш
- е) Нещо или някой те гразни в момента

8 На кой от следните желаещи да станат приятели с теб ще дадеш оторизация:

- а) На профил без снимка
- б) На профил със снимка на плажа по бански
- в) На профил с паспортна снимка
- г) На профил с рисунка вместо снимка
- д) На профил със снимка с костюма от абитуриентския бал
- е) На профил със снимка на кученце

9 Искаш иконката ти/аватара ти да е в стил:

- а) Поп-фолк
- б) Готик
- в) Емо
- г) Диско

- г) Метал
- е) Рок

10 Обявен е конкурс за набиране на екип в ново TV предаване. За коя от следните предложения ще кандидатстваш:

- а) Статист
- б) Асистент в TV томбола
- в) Гримьор/ка
- г) Не би кандидатствал
- д) Манекенка
- е) Водещ/а на предаване

11 Представи си, че най-после си на крачка от една важна постъпка в твоя живот - с момчето /момичето, което обичаш, искаш да бъдеш в интимни отношения, но си забравил да вземеш предпазни мерки. Как ще постъпиш?

- а) Ще помислиш откъде можете да си набавите презерватив
- б) Ще отложите за друг път
- в) Ще се отдадете един на друг без много да му мислите
- г) Ще отидете да гледате някой филм
- д) Ще рискувате – не може да ви се случи нищо лошо
- е) Ако той/тя много настоява.... Ще го направите.

12 Ако имаш проблем предпочиташ да го споделиш с:

- а) Приятел
- б) Приятел в чата или Фейсбук
- в) Родителите ти
- г) Teenproblem.net
- д) Брат ти или сестра ти
- е) Не би споделил/а проблем



Виж резултатите на следващата страница ➔

РЕЗУЛТАТИ: Огради избрания отговор на всеки въпрос и сметни точките в колонката и общия брой точки.

	а)	б)	в)	г)	г)	е)
1.	5 т.	4 т.	2 т.	6 т.	3 т.	1 т.
2.	1 т.	3 т.	5 т.	2 т.	6 т.	4 т.
3.	3 т.	4 т.	5 т.	6 т.	1 т.	2 т.
4.	6 т.	5 т.	1 т.	2 т.	3 т.	4 т.
5.	5 т.	6 т.	4 т.	3 т.	2 т.	1 т.
6.	3 т.	1 т.	4 т.	2 т.	5 т.	6 т.
7.	2 т.	4 т.	3 т.	6 т.	1 т.	5 т.
8.	5 т.	6 т.	2 т.	4 т.	1 т.	3 т.
9.	6 т.	4 т.	5 т.	2 т.	3 т.	1 т.
10.	5 т.	3 т.	2 т.	1 т.	6 т.	4 т.
11.	3 т.	1 т.	6 т.	2 т.	5 т.	4 т.
12.	3 т.	6 т.	1 т.	4 т.	2 т.	5 т.
общо						



от 0 до 84 т.

Вие търсите компанията на близки приятели, които са около вас в ежедневието. Разчитате на тях и сте сигурни че ще откликнат, когато се нуждаете от съвет, разговор или пък да се забавлявате заедно. Нямате склонност да започвате нови контакти с непознати хора, премисляте какви рискове поемате. Не е лесно да ви подлъжат с подаръци и примамливи предложения. В интимните си връзки се доверявате на партньора, защото сте сигурни в себе си и във вашата преценка за ситуацията. Приятелите ви могат да се обръщат към вас за съвет, вашето мнение е

ценно и ще помогне да се изясни проблемната ситуация.

от 85 до 168 т.

Понякога се изкушавате да направите промяна в живота си и следвате мечтите си, но не винаги се замисляте в какво могат да се превърнат и къде могат да ви отведат. Държите на приятелите си, но обичате да се срещате с нови хора, запознавате се с различни интересни личности. Тези контакти ви обогатяват, но приспиват вниманието ви за това, че може да има недоброжелателни хора, които контактуват с вас за да ви манипулират. Склонни сте да действате бързо, както ви хрумва в момента, а това може

да доведе до опасни ситуации, от които няма да може да се измъкнете лесно.

от 169 до 252 т.

Мечтаете за прекрасно блестящо бъдеще. Заобиколените сте от много хора, но това не ви е достатъчно. Склонни сте да се доверите на човек с примамливи предложения и обещания. Трябва да внимавате повече какви решения взимате, защото могат да ви изложат на риск. Много лесно можете да завържете контакт, без да се замислите за последиците и бъдещето ви. Бъдете внимателни каква информация давате за себе си и на кого можете да имате доверие.

Какво е “трафик на деца”?

Когато говорим за злоупотреба и трафик на деца, имаме предвид престъпление. Трафикът на хора е предаването на човек или група от хора като стока от едни ръце в други.

По-долу ви предлагаме определението, дадено от Закона:

"Трафик на хора"

означава набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването, приемането или продажба на хора в рамките на дадена държава или през

границите на отделни държави чрез заплаха или използване на сила или други форми на принуда, отвлечане, измама, заблуда, злоупотреба с власт или с уязвимо положение за каквато и да било цел: експлоатацията включва сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, робство или дейности, сходни с робството, заробване или отнемане на телесни органи.

Жертва на трафик е всяко дете¹, което е било обект на трафик на хора.

Трафикант е всеки, който съдейства за извършването на трафика – набира деца, посредничи при тяхното набиране, снабдява с фалшиви пътни документи или документи за самоличност, превозва деца, подкупва полицията или други държавни органи, или използва служебното си положение да извършва това.



Трафикът на деца е свързан с много тежки негативни явления, като „експлоатация“, „сексуална експлоатация“, „детска проституция“, „детска порнография“, „най-тежките форми на детски труд“, „организирана престъпност“ и др.

Обикновено трафикантите са обединени в организирани **престъпни мрежи**, които се разпростират по целия свят. При **организираната престъпност** определен брой хора, които имат общи интереси се обединяват, за да придобият власт и получат печалба от незаконни действия.

Трафикът на деца за извършване на незаконни трудови и сексуални дейности е сериозно престъпление и проблем, който засяга милиони деца.

¹По-нататък в текста под „дете“ се има пред вид деца и младежи до 18 г. - Възрастта определена от Закона

Какво означава

децата да са в риск?

Рискови фактори са всички онези обстоятелства, които могат да улеснят превръщането на едно дете в жертва на трафик.

Всички деца са уязвими, но има предпоставки, които могат да накарат дадено дете да попадне в рисковата ситуация. Сред най- рисковите за България са следните групи деца:

- Деца и младежи на възраст между 13 и 18 г.;
- Непълнолетни с поведение, различно от общоприетите норми;
- Деца с ниско самочувствие, чиито нужди от грижа и внимание не са посрещнати;
- Деца, отглеждани в непълни или

семејства с проблеми;

- Деца, преживели травматични събития (пренебрежение, изоставяне, насилие в семейството, изнасилване, отглеждане в институция).

Има още много деца и младежи, които биха могли да попаднат в рисковата ситуация и злоупотреба. Изброените групи показват само една част от децата, които могат да бъдат въввлечени в трафик. За съжаление, всяко дете би могло да се превърне в жертва на злоупотреба и то не носи вина за това. Причините за превръщането на едно дете в жертва на трафик са индивидуални и винаги различни.

Особености на виртуалния свят,

които могат да поставят

децата в опасност от трафик

Интернет и създаденото чрез новите информационни технологии виртуално пространство играят все по-важна роля в живота и ежедневието ни. Възможностите на Интернет са почти неограничени и това има своите различни страни. Добрите страни носят удоволствие от употребата му, ползи и нови възможности. Опасностите идват от начина, по който тези възможности могат да бъдат

използвани за злоупотреба. На пръв поглед децата, които ползват Интернет *„не са в риск – имат видимо съвсем нормален живот и поведение, живеят в семейства, които полагат грижи за тях, могат да са най-обикновени тийнейджъри“*². Но децата са по-уязвими от възрастните. Причините се крият в най-важните характеристики на Интернет – свободата и анонимността. Децата са доверчиви,

²Изречението в курсив са цитати на изказвания на участници в изследването за новите технологии и трафика на деца

не проверяват, не подлагат на съмнение прочетеното и не се замислят за последствията, „приемат Всичко за чиста монета“.

От друга страна възрастните са по-неподготвени и не са толкова въввлечени във виртуалния свят – по-скоро биха се загубили в безбройните страници, социални мрежи, реклами и покани. По-често възрастните родители, бабите и дядовците не умеят да боравят със съвременните технологии. Те не познават добре възможностите и опасностите на глобалната мрежа и не могат да контролират и предпазят децата си от този непонятен за тях свят. Реално Интернет е като свят без родители – всичко е възможно и няма забрани, това означава и че няма кой да се намеси и да спре възможни злонамерени действия.

Развитието на новите технологии улеснява разпространението на гетска порнография. Има много случаи, които започват с „приятелски разговор“, това е т. нар. „grooming“ – процес на съблазняване с прикритата цел въвличане в злоупотреби, последвани от физическо насилие. Съществува и т.нар. „виртуален трафик на хора“. Това е обмен на злоупотребяващи изображения, особено към и от сържави, в които законите не са много строги.



Развитието на нови софтуерни технологии и техники за фалшифициране водят до увеличаване на възможностите те да бъдат използвани за злоупотреба: „Ако преди е трябвало да примамиш детето да дойде вкъщи и да го снимаш, сега това може да стане виртуално. Можеш да вземеш снимка на дете, да използваш Photoshop, да си го моделираш и направил както искаш да изглежда. И да го пуснеш в Интернет“.

Без да има физически трафик на хора, може да има трафик на изображения.

Опасностите се крият не в технологиите, а в намеренията и желанието за манипулация – „всеки може да си сложи някаква снимка, да си смени



самоличността и да подмени фактите от реалността, както си иска". Това дава възможност да се публикуват фалшиви обяви по Интернет – „и хората си дават данните по обявите“.

Усещане за неуязвимост.

Според данни от изследването „Децата и Интернет“ (Март, 2009) повечето от децата предпочитат да се включват в Интернет от домашните си компютри или гостувайки при приятели и много по-рядко от училището. Според професионалистите, работещи директно с пострадали от трафик деца, да ползваш Интернет от дома си създава **измамно чувство за защитеност** – „когато човек си стои пред компютъра в къщи, той има усещането, че е защитен, неуязвим и на че нищо не може да му се случи. Мислиш си, че опасни неща се случват само навън, в някакви тъмни улички“. Това **усещане за неуязвимост** често подвежда младите хора и те стават потенциални или реални жертви на злоупотреби.

Анонимността в Интернет.

Потребителите могат да се регистрират в безброй клубове, от

безброй електронни пощи и да се представят по всякакъв начин. Това има две страни:

- Анонимността дава пространство за развихряне на фантазиите и експериментиране с различни роли: „... по-малките момичета се правят на по-големи и си пишат разни неща от рода на това, че са правили френска любов, а в същност не са правили“.
- Анонимността засилва чувството на безнаказаност у извършителите.

Дългото стоене пред компютъра води до намаляване на чувствителността към риска.

Размиват се границите виртуално – реално, заживява се в нереален фантастичен свят. Когато децата играят компютърни игри, усещането за действителността избледнява и те се загубват във виртуалната реалност. Понякога децата се

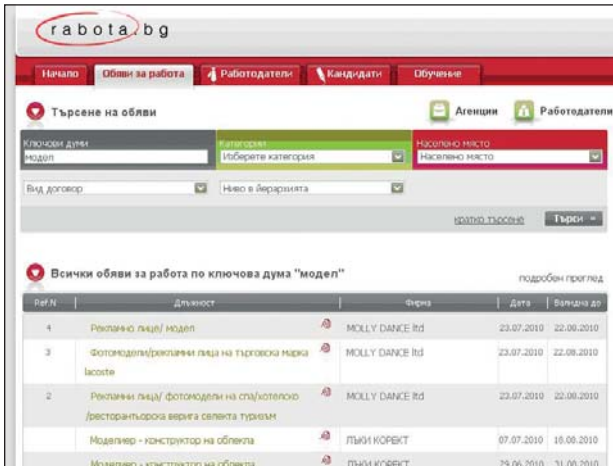
Да си седнал уютно пред компютъра в стаята си не те прави недосегаем!

преживяват като даден персонаж от играта – „Героят в играта има сто живота – аз имам сто живота.“

Хората и обстоятелствата, които поставят децата в опасност в Интернет.

Например, агенциите за компаньонки и въвличане в проституция са по-известни с името „Агенции, набиращи модели и манекени“. Те могат да предлагат каталози с момичета. Когато става въпрос за работа като модел в чужбина, съществува голям риск от попадане в ситуация на трафик. Схемата е следната:

Организира се кастинг за набиране на млади момичета, правят им „каталози“ със снимки, обещават им лесни пари в чужбина. Някои агенции



за модели могат да прикриват незаконна дейност.

Чрез Интернет има лесен достъп до информация за интересите и нуждите на децата.

Злоупотребите могат да се случат чрез така наречените *лични бележки, чатове, социални мрежи, сайтове за запознанства, игри в мрежа, паралелни виртуални реалности*. Там се предлагат примамливи изкушения, които не съществуват в действителност, но във виртуалния свят изглеждат реални, интересни, забавни.

Някои от сайтовете за запознанства могат да бъдат опасни поради липсата на контрол, грижа и цензура върху съдържанието им:

www.gepime.com/; www.impulse.bg/;
www.mucinki.com/; www.vbox7.com/;
www.sladur.com/; www.zaza.bg/;
www.pi4e.com/; www.kefche.com/;

Това се отнася и за социалните мрежи, форумите, сайтовете

за споделяне на снимки и видео, он лайн игри:

www.facebook.com/;
www.twitter.com/;
www.myspace.com/;
www.hi5.com/;
www.spodeli.me/;
www.svejo.net/;

**Не подценявай
силата на думите,
които идват
към теб от
хората в Интернет!**

www.vbox7.com/;
www.youtube.com/;
www.seconddlife.com/;
www.flickr.com/;

Социалните мрежи са директен поглед върху живота и интересите на децата – лесно могат да се разкрият навиците, хобитата и ежедневието.

Това е система, в която всеки може да разгледа профила на останалите.

Специалист, работещ с пострадали от трафик,

споделя, че перофилите имат „невероятно сериозно присъствие в Интернет – чатове, форуми и т.н. разполагат и обменят информация относно дадено дете – дали е само и т.н. Организирани са.“

Социалните мрежи са сайтове, където хората могат да се регистрират и да си създават отделен профил и след това да се свържат и да общуват с други хора (приятели, роднини, съученици или познати). Има няколко начина за комуникация: като се създават и се пише в дневници и блогове – там всеки може да изрази мнението си, може да създаде групи по интереси, да качва и разменя снимки, аудио и видео файлове, да изпраща писма и т.н. На такива места младежите могат да се срещнат не само с други деца, но и с възрастни. Не забравяйте обаче, че един човек може да има няколко регистрирани профила.

Толкова е лесно да се представя за някой гурж онлайн!

От опита си в мрежата и споделянето от младите хора в изследването ни по-големи описваме

10 препоръки за безопасно създаване на профил и общуване в Интернет

❶ **Преди да се регистрирате** в който и да е портал, **се запитайте защо** искате да го направите. Научете повече за темите в портала! Хората имат различни интереси и поведение, така че има някои портали, към които най-вероятно след като се зачетете, не бихте се присъединили.

❷ **Преди да се регистрирате се запознайте с условията на портала.**

❸ Създайте своя профил внимателно – колкото **по-малко лична информация** давате, толкова **по-малко интерес** ще предизвикате **в хора с лоши намерения**. Не забравяйте – изключително лесно е да се разкрият подробности за вашата личност дори и от повърхностни факти.

❹ **Вашият профил е на разположение на обществеността.**

Ако не искате всички да знаят за вашите занимания и интереси извън училището или дома, адреса или мобилния номер, **помислете дали да ги напишете в профила си.**

❺ Помислете как ще изглежда в очите на другите вашата **снимка** в профила. Ако е **интригуваща и провокативна**, това може да **насърчи хора с лоши намерения** да започнат разговор с вас.

❻ Помислете дали искате да **покажете лични снимки и факти**, които могат да обиждат родителите ви и приятелите ви. Помислете дали семейството или приятелите ви биха искали непознати хора да имат достъп до тяхна лична информация.

Питайте ги преди да публикувате неща, свързани с тях.

❼ **Не подвеждайте** никого за своята възраст, по този начин познатите ви могат да загубят доверие във вас, а **непознатите** да се заблудят и да **злоупотребяват**.

❸ **Пишете в чата или на стената в портала или изпращайте съобщения само от сигурен компютър.** Други хора, които ползват същия компютър след вас, могат да разкрият паролите ви.

❹ **Помислете преди** да решите дали и как **да отговорите** на непознат от чата или електронна поща. Ако все пак решите да отговорите и дори да се срещнете с този човек, направете го на публично място през деня. Добре е да ви придружава възрастен или поне един приятел. Никога не можете да сте сигурни дали един чат-приятел казва за истината за себе си или дали има намерения, които могат да застрашат живота или здравето ви. В разговора човек може да каже, че е на 12 г., но всъщност може да е на 40 или 50 г.. Слушайте интуицията си и внимавайте как води разговора този непознат човек.

❽ **Ако вашият Интернет приятел стане агресивен и груб**, обижда ви, заплашва, прави предложения от сексуално естество, кара ви да се чувствате несигурни, настойчиво ви кани да разговаряте или "просто да отговорите", **спрете контакта** с този човек и **информирайте** надеждни възрастни, Горещия телефон за деца или Полицията.

Провери нивото на защита на личната ти информация в профила си!

Какви могат да бъдат

факторите, които да

водят до рискови ситуации?

Възможни рискове са:

- ▶ **определени характеристики на личността на детето**
- ▶ **ако липсва подкрепяща среда**
- ▶ **определени социални фактори**
- ▶ **определени демографски особености**
- ▶ **ако детето израства в семейство с проблеми или е отглеждано в институция**
- ▶ **рисков фактор може да бъде и етническият произход**

Отделните рискови фактори биха засегнали децата по различни начини. Те са тясно обвързани по между си, оказват въздействие едновременно и с ефект на натрупване.

Характеристики на личността на детето.

Децата проявяват **по-голяма доверчивост** и дават много повече информация за себе си в Интернет, в сравнение с възрастните. Разкриването на лични подробности, както и публикуването на снимки в открито облекло или провокиращи пози е опасно: *„Особено разголени снимки – като последствие може детето да бъде бомбардирано с порносайтове, в които има грозни актове, което също е насилие и е травмиращо; може да бъде залято с коментари: „много са ти хубави*

циците“, *„много си дебела“*.

Доверчивостта, липсата на самочувствие и свободното поведение водят до риск. От друга страна уязвима група са и децата с високо самочувствие, които не гонускат, че нещо лошо може да се случи именно на тях. Рисков фактор е и ако детето има **неврологичен проблем или е емоционално лабилно и импулсивно**.



Липсата на достатъчен социален опит и социални умения водят до по-слаба преценка на ситуацията или отношенията.

„Недостатъчен жизнен опит“, разбира се, е характеристика на всички млади хора. В периода между 13 и 18

години децата

порастват и се научават да как да бъдат независими, да преживяват раздели с любими хора, да превъзможват загуби, да правят лични избори, да се разочароват от илюзиите, които са имали за света – научават се да приемат и разбират реалността. Младите хора имат обективната задача да преодолееят зависимостта от родителите или от обгрижващите възрастни и да започнат да се справят сами с

предизвикателствата на живота. Тази задача е и личен стремеж, подтикван от усещането, че настъпват огромни промени в живота. Младите хора са нетърпеливи да изпробват всичко. Стремежът към извоюване на независимост през този период се съблъсква с липсата на опит и социални умения като- разрешаване на конфликти, общуване с институции, търсене на работа, отношения с работодатели и колеги, информираност за рисковете в различни ситуации, за законодателството и за собствените права. Това противоречие рязко се изостря,

Интернет, скука, търсене на различни екстремни преживявания, търсене до къде може да стигнат с мечтите и желанията си.

Предизвикателно поведение. Юношите се противопоставят на правилата и експериментират със себе си и света. Това може да доведе до **съблъск между интереса и любопитството на**



Кой съм аз, кой си ти, къде сме?

когато липсва подкрепящата среда – семейство, приятели, близки. Причините могат да са различни – възможно е родителите да са много заети и да не могат да разговарят спокойно, може да

проявяват неразбиране или нечувствителност; възможно е да има конфликти или насилие в семейството; да израстват в непълно семейство или в институция.

Рискови фактори от приятелската среда са злоупотребата с алкохол и различни вещества, страст за залагане по

децата и липсата на изградени защитни схеми.

Подчинението или бунтарството са начини младите хора да се справят с вътрешната болка, обърканост и тревожност, породени от физическите промени в телата им и в отношенията с важните за тях хора. Тези усещания и свързаните с тях импулси и желания се проявяват по различни начини.

Често предизвикателното поведение на децата се разпознава погрешно от възрастните те го смятат за „безсмислена провокативност“, за „деца, които се правят на отворени“, също така че „провокативното поведение от страна на децата засилва желанието от страна на педофилите“.

Поради горепосочените причини преходът от детството към зрелостта е период, в който рискът от попадане в трафик или други форми на злоупотреба чрез новите информационни технологии е



изключително висок.

Осъзнавайки промените, настъпващи в тях, младите хора изпитват жизнена необходимост да намерят своята идентичност - да намерят себе си.

Търсенето на границите на собствената личност се случва, като се търсят екстремни ситуации и изживявания. Едно от любимите изказвания на тийнейджърите е „Човек трябва да опита от всичко!“ Това може да се превърне в сериозен рисков фактор. „Ако децата нямат добър усет за граници, те много лесно могат да станат форма на Интернет злоупотреба“. Когато попитахме самите деца, те също посочиха „любопитните“, „непослушните“ и „дяволчетата“ като деца, на които е вероятно да им се случи „нещо лошо“.

Травматичен опит. Когато в миналото детето е преживяло или е било свидетел на насилие в семейството или извън него, това води до риск такава ситуация да се повтори. Уязвими са децата, които са самотни, неразбрани, отхвърлени от семейството, от приятелите или от връстниците си. Според самите деца, тези, които са неразбрани от родителите си и често са наказвани от тях, търсят утеха в чатове,



където споделят своите проблеми и намират помощ.

Уязвими са и децата, които са **претърпели загуба в живота си**; деца, които имат нужда от внимание, обич, разбиране, подкрепа; деца, които не са оценени, отхвърлени от социалния кръг; деца, които трудно създават приятелства.

Желанието да бъде забелязано и ниското самочувствие може да накара детето да потърси начин да се изяви в Интернет. Децата, които са ранени, пренебрегнати, на които другите деца се присмиват „в Интернет наваксват – те са агресорите“.

Полът също може да е фактор за риск. Момчетата са в по-голяма степен уязвими, но момчетата също могат да бъдат обект на интерес с цел сексуална злоупотреба.

Възрастта - най-уязвими са юноши на възраст между 13 и 18 години.

Липсата на подкрепяща среда е обобщаващ израз, който обединява рисковете, свързани с **нарушено или непълноценно общуване на децата с човека, който играе важна роля за тях, например родителя.** Когато липсва или е нарушена комуникацията, това възпрепятства изграждането на самостоятелност и независимост на младите хора, а при всички хора, включително и възрастните, води до психологичен дискомфорт и постепенна загуба на ориентация сред околните хора. От една страна, общностите, към които децата принадлежат, са





основен източник на информация за света и за споменатите по-горе знания и умения. Поради

това липсата на подкрепяща среда е тясно свързана с липсата на знания и умения. От друга страна, **всеки човек в ситуация на криза има потребност от подкрепа.** Когато

такава подкрепа не се открие в приятелската група, тя се търси другаде, където може да се крие лъжлива подкрепа с цел злоупотреба. Такива кризисни ситуации изграят ключова роля за въвличане в трафик и са сериозен рисков фактор.

Под „подкрепяща среда“ най-често се има предвид **семейството.** В

изследването ни се очертаха четири типа ситуации, при които **семейството не е подкрепяща среда.**

▶ *Ситуации, в които семейството липсва, като например при деца, отглеждани от баби и дядовци, докато родителите работят в чужбина, деца, отглеждани в институции.*

▶ *Ситуациите, при които за детето не се полагат необходимите грижи в семейството. Това може да се случва по различни причини като заетост на родителите, неинформираност на родителите за съществуващите рискове, прекъсната комуникация*

между деца и родители, твърде амбициозни или строги родители.

▶ *Ситуация, в която семейството е непълно. Грижещият се родител не разпознава нуждите и не обръща достатъчно внимание на детето, а детето има само него.*

▶ *Ситуация, когато в семейството съществуват тежки проблеми – насилие, зависимост от алкохол и наркотици, силно влошени отношения.* Има много семейства, в които емоционалната връзка е изтъняла или е прекъсната. В такива семейства общуването го няма, разбирането на технологиите от страна на родителите и разбирането на моралните аспекти от страна на децата е твърде занижено. Съответно по този начин възникват проблемите.

Когато децата са яросани на родителите, те реагират на това като си създават **странични отношения.** Това е техният начин да обърнат внимание върху проблемите: *„достатъчно е в такива случаи някой да им каже колко са ценни за него, колко хубаво мисли или колко е красива на снимка... тези деца са с една идея по-уязвими да станат жертви на злоупотреба“.*

Социални фактори.

Липсата на достатъчна гласност по проблема е един от основните фактори. В България няма достатъчно информация поради липсата на финанси и специалисти, които да проведат проучвания и да оповестят фактите.

Обществените ценности и нагласи. Доминирането на материалните ценности в обществото и изкривяване на ценностите през призмата на поп-фолк културата влияят много силно на младите хора. Най-

Интернет е свят без родители – няма граници, няма правила, няма забрани – затова е толкова примамлив и опасен!

често се коментират външният вид и символите на богатство, като се пренебрегват духовните ценности за сметка на материалните.

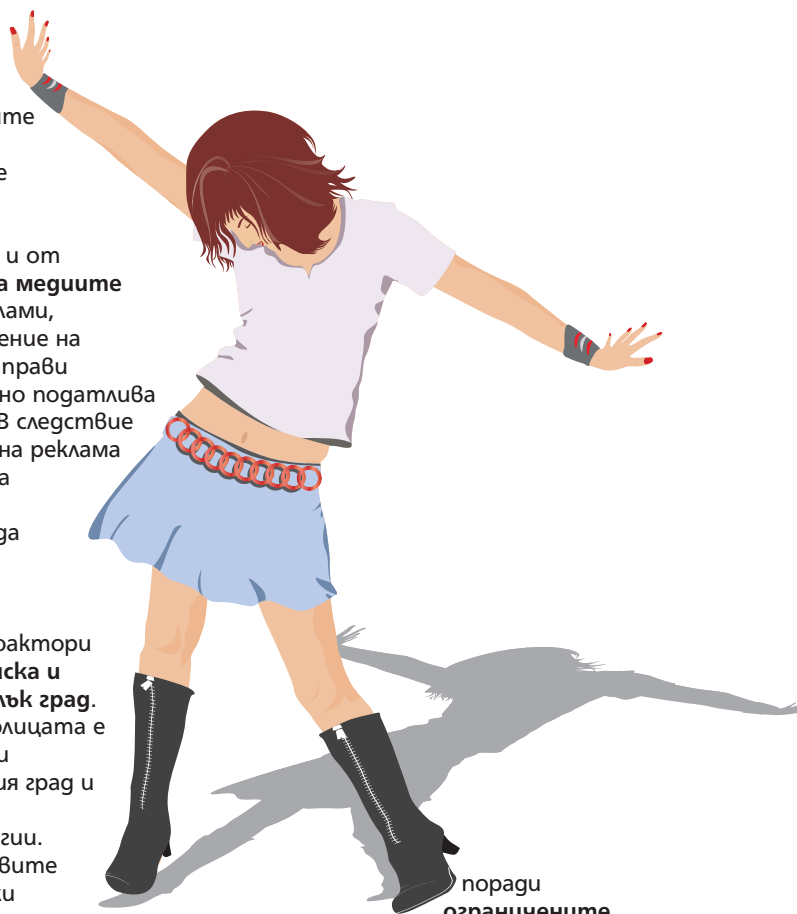
Този фактор се подсилва и от негативното **влияние на медиите** чрез излъчването на реклами, обещаващи лесно изпълнение на детските желания. Това прави детската психика по-лесно податлива и на други манипулации. В следствие на това при прочитане на реклама в Интернет детето има изградена нагласа, че с минимално усилие може да постигне много.

Демографски фактори.

По отношение на тези фактори има няколко мнения за **риска и живота в голям или малък град**. Едното мнение е, че столицата е по-високо рискова поради анонимността на големия град и по-големия достъп до информационни технологии. Друго мнение е, че жертвите произхождат от по-малки населени места, тъй като децата от столицата нямат нужда от подобни контакти.

По данни от изследването ни в **по-малките населени места няма информация по проблема**. От друга страна, в малките градове родителите контролират и се грижат за децата са по-лесно.

Когато попитахме децата, които живеят в институция в малък град, те споделиха, че малкият град е по-рисков,



поради **ограничените възможности за работа там**. Те смятат, че в **малкия град подобен тип престъпления понякога се прикриват** „за да не говорят хората“. Част от децата от столицата изразяват **обвинително отношение** към техни връстници от по-малки населени места: *„Мога да кажа, за една моя позната, която така си намира гаджета по Интернет и тя беше*



излъгала за годините си и даже се беше захванала с един турчин, който уж само си споделял с нея в нета и накрая тя забременя от него. Ето един пример за наивност и тъпо момиче. Аз се чудя тези родители как са го приели, ама тя е от малък град и то е ясно - селянка."

Твърдения от този тип отново показват, че обществото ни не е достатъчно чувствително към проблема.

Отглеждане в институция и етнически произход.

Изследването ни показва, че децата от ромски произход са в риск от въвлечане в трафик, но имат значително по-малък достъп до информационни технологии. Според официални данни приблизително 95% от жертвите на трафик са от малцинствен произход. Децата от ромски произход много често не ползват Интернет поради неграмотност, а не поради бедност. Рисков фактор не е самият живот в институция или принадлежност към малцинствен етнически произход, а **произтичащите от това**

последствия за децата. Например, в социалните институции за деца, лишени от родителска грижа, се поощрява зависимостта, а това от своя страна може да окаже влияние върху независимостта и уменията на децата. Също

така в повечето домове все още няма специализирани програми, развиващи житейски умения и достатъчно квалифицирани професионалисти. В България децата, настанени в Домове за отглеждане и възпитание, имат трудности със социалната интеграция и ограничени професионални възможности, което ограничава избора им.

Децата от затворени общности от своя страна, срещат някои трудности като по-слаби езикови умения и географска изолация. Някои деца от затворени общности могат да срещнат дискриминация и е вероятно да попаднат в изолирани училища или в училища, които не са съответни на образователните им нужди и перспективи за кариера. Всичко това неминуемо влияе върху самооценката, социалните умения и социалното включване на децата, които както по-горе описахме, са рискови фактори.



10 отличителни черти

на потенциалния виртуален

злосторник

БЪДЕТЕ ВНИМАТЕЛНИ В НЯКОЯ ОТ СЛЕДНИТЕ СИТУАЦИИ:

- Ако някой започва "невинен" разговор с теб и скоро моли за твои лични данни.
- Ако някой показва все по-очевиден интерес към теб и твоето ежедневие, пита за чувствата ти, интересува се дали се чувстваш нещастна и самотна или пита дали родителите ти обръщат достатъчно внимание и т.н.
- Ако някой иска да знае дали имш приятелка или приятел, пита дали сте сами през гения, дали около теб има приятели и роднини.
- Ако разпитва за това как изглеждаш, какво грехи обличаш за училище и какви - в леглото. Ако поиска да изпратиш твои снимки.
- Ако някой иска вашите отношения да останат "тайни" и те пита дали може да ти се довери.
- Ако някой се отнася с голям интерес към теб, прави ти комплименти и те подкрепя, но отказва да говори за себе си. Ако някой се опитва да те накара да

го съжеляваш, като казва колко самотен се чувства и те хвали за твоята милост и способността да разбираш другите.

- Ако списъка на „приятели му“ се състои от профили само от "приятели" от определена възрастова група или пол.
- Ако някой обещава да ти даде или да ти дава подаръци, въпреки че не сте близки приятели. В същото време този "някой" може да се ядосва и да се държи заповеднически.
- Ако някой иска да си говорите в необичайно време, например преди лягане.
- Ако някой иска и пише за нещо, което те кара да се чувстваш неудобно, интересува се от сексуалния ти опит и иска да

ЗАПОМНЕТЕ!

Би трябвало да сте сериозни и предпазливи, дори ако само една от тези черти е върна!

посетиш порнографски портал. Ако този човек говори за своите полови органи, споделя своите фантазии, говори за секс и за желание да "изграете вълнуващи игри".

- Ако някой е разбрал нещо за теб, което никога не сте му казали.



Какво е престъпление и злоупотреба с деца в Интернет и как може да се случи?

За **злоупотреба** се смята всякакъв вид физическо, емоционално, психологическо или сексуално действие, насочено към дете с цел да му се влияе, да се упражнява власт и контрол, вреда или страдание, включително заплахи за подобни действия, принудително или произволно ограничаване или лишаване от свобода, било то в обществения или личния живот. Професионалисти посочват, че дори когато децата не попадат физически в трафик на хора, в Интернет, те страдат от групи форми на злоупотреба: *„половината от децата са получавали порнографски материали, сексуализирани коментари, предложения – те не са физическа жертва, но това също са травмиращи въздействия“*. Все повече нараства и т. нар. „кибер тормоз“ чрез използване на мобилни телефони, през Интернет. Около 15% от учащите са били жертва на тормоз по мобилен телефон. 14,5% от момчетата и 12,2% от момичетата признават, че са снимали други ученици в съблекалните веднъж или повече пъти.

Примери за компютърни



престъпления и злоупотреби от и срещу деца са: провокиране на разговори на сексуални теми онлайн от потенциален насилник, склоняване към виртуален секс, размяна на разголени или сексуални снимки, детска порнография, публикуване на

снимки, филми, клипове със сексуален или насилствен характер без знанието и позволение на участниците, заснемане на сцени на насилие и публикуването им в Интернет, заплахи, тормоз, верижни писма, вируси, хакерство и спам, пропаганда на етническа и религиозна нетърпимост, на страх и омраза към чужденци и всичко чуждо, хазарт, пиратство, проституция, наркотрафик, просия, въвлечане на деца в кражби, реклама и търговия с наркотици, оръжие и др.

Следствия от злоупотребата могат да бъдат страх, тревоги, загуба на увереност в себе си, потиснатост, затваряне в себе си и др. Физическото и сексуалното влияние влошават още повече чувството за уязвимост, липса на контрол над собственото тяло и чувството на безнадеждност и срам. В резултат на това, тези насилствени влияния разрушават волята на детето и ограничават

неговата свобода и сигурност. Критична точка е **моментът, в който контактът в Интернет се превръща във физическа среща.**

Вероятността за покана след контакт в Интернет е много висока. Опасността идва след излизане от чата, в реалната среща. Всички деца споделят, че са чували за такива срещи от техни връстници, но в същото време отричат вероятността това да се случи и с тях!

Новите информационни технологии могат да се използват за въвличане на деца в трафик по следните начини:

Чрез контакти в чатове, сайтове за запознанства, социални мрежи, онлайн игри, където чрез подвеждащи предложения децата осъществяват контакт с непознати. Много ескорт-агенции рекламират дейността си в Интернет. Децата

приемат изкривената и лъжлива информация за истина, което ги прави силно податливи на злоупотреби.

„Интернет им дава възможност за всякакви контакти и общуване, което в реалния свят е трудно за тях“.

В това се състои и другият начин за въвличане в трафик, свързан с измама – **създаване на отношения на доверие с жертвата.** Изграждането на доверие се постига по няколко основни начина, които могат да бъдат комбинирани. При първия се използват приятели, познати, роднини, близки на жертвата, които или получават пари за това, или са били вече трафикирани жертви, които по-са контролирани и изнудвани.

Друг начин е **сближаване с жертвата от страна на самите трафиканти чрез трети лица или „случайно“** – в заведения и дискотеки. Истинската



заплаха се крие не в хора с откровено агресивно поведение в Интернет, а в такива, които любезно и търпеливо общуват с децата. Те проявяват истинските си намерения при среща, когато останат насаме с тях.

Трети тип измама е използването на **манипулация или „зарибяване“**, така че детето да бъде принудено да проституира. Пример за подобен тип злоупотреба дава жена, преживяла трафик. Тя споделя, че се е запознала в Интернет чат с човек, който първоначално се е представял за мъж, в последствие се е представил за момиче на 15 г. „Петнайсетгодишното момиче“ е споделило, че работи като проститутка в чужбина и е предложила на жената, с която се е запознала в чата, също да започне такава работа.

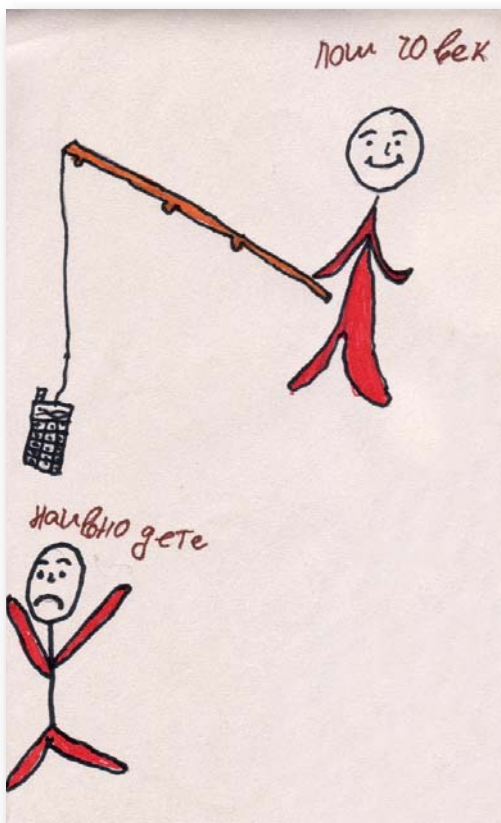
По какъв начин могат да бъдат **МАНИПУЛИРАНИ** и **КОНТРОЛИРАНИ** децата?

Средствата, които трафикантите използват, за да държат своите жертви в подчинение и да ги използват за целите на сексуалната или трудова експлоатация се наричат **механизми за контрол**. Те са част от разработена система за манипулация и подчинение, използвана в **миналото** в концлагери, секти, престъпни групировки и т.н. В трафика на деца се използват същите механизми. Един много мощен механизъм за влияние е **стимулиране на желанието на децата за материални придобивки**. Стремещт да се подражава на „звезди“, да се усещат независими, модерни, разкрепостени изкривяват възприятията на децата. Друг начин за контрол е **чрез изнудване, заплахи, подчиняване**. Чрез Интернет бързо и лесно се разменят файлове с порнографско съдържание. Обменените файлове могат да достигнат го неограничен брой получатели. Чрез тях може децата да бъдат **изнудвани или държани в принудително подчинение**. Особено въздействие имат подобен род заплахи върху психиката на дете.

Мобилните телефони се използват като средство за комуникация, но и като **средство за контрол и въздействие** върху жертвите на трафик и потенциалните такива. Все повече трафиканти използват новите технологии за улесняване на престъпната си дейност и намаляване на разходите за контрол на жертвите. Личните чатове и сайтовете за запознанства се използват от трафикантите за набирание на жертви, а мобилните телефони - за контрол и въздействие върху тях. Според мнение на представител на полицията, базиращо се на реални разследвани случаи, в процеса на въвличане

Удивително дете се
хваща за въздушните
защити е много
ПТЗ жено и търси
Говещ на когато да
сподели за това се
теща за въздушния!

злоупотребяващият първоначално се стреми да извлече **максимално информация от детето, която по-късно бива използвана за контролиране чрез изнудване**. След установяване на контакт активно се използват лични чатове за поддържане на контакта. Мобилните телефони също се използват като средство за установяване на контакт с потенциални жертви на трафик и тяхното набирание. Мобилните телефони и възможностите на Интернет за безплатна комуникация се използват във фазата на установяване на контакт с жертвите, при набирането им чрез въвеждане в заблуждение или даване на примамливи обещания за добре платена работа в чужбина. След набирането и транспортирането им до желаната дестинация, отново **чрез новите технологии, се контролира поведението на жертвите с цел да се държат в принудително подчинение** и да се ограничи възможността им да влязат в контакт с полицията. Това се случва чрез отправяне на заплахи към живота и здравето на жертвите или техните близки.



Ако си разочарован, несигурен или В опасност

Довери се!

Обади се!

Спогели!

*Национална телефонна линия за деца
Безплатно от цялата страна!*

116 111

*Гореща телефонна линия
за пострадали от насилие:*

+359 2 981 76 86

**За повече информация посетете
Интернет страниците**

www.animusassociation.org

www.116111.bg

София 1000
ул. „Екзарх Йосиф“ 85
тел: 02/983 52 05
e-mail: animus@animusassociation.org

